

De Amerikaanse presidentsverkiezingen in kaart gebracht

CARTOGRAFISCH MATERIAAL IN DE GESCHIEDENISLES

Aardrijkskunde en geschiedenis worden in het onderwijs als verwante vakken gezien. Het is dan ook merkwaardig dat docenten van beide vakken vaak slecht op de hoogte zijn van elkaars vakinhouden. Geografen maken dankbaar gebruik van de nieuwste technieken op het gebied van de cartografie. Binnen het vak geschiedenis wordt van oudsher al gebruik gemaakt van historische kaarten. Het lijkt er op dat de nieuwste cartografische mogelijkheden bij veel historici nog relatief onbekend zijn. Hieronder een toepassing op het snijpunt van de twee vakken.

Dit artikel wil kort een aantal aspecten van de toepassing van deze en andere kaarten bij de presidentsverkiezingen belichten. Bovendien doen we een aantal suggesties om met dit materiaal in de geschiedenislessen aan de slag te gaan. De kaart is tenslotte een krachtig visueel middel dat een aantrekkelijke ondersteuning kan vormen bij lessen over de presidentsverkiezingen. Het in ruime mate beschikbare kaartmateriaal biedt tevens talloze mogelijkheden voor zelfstandig historisch onderzoek door leerlingen.

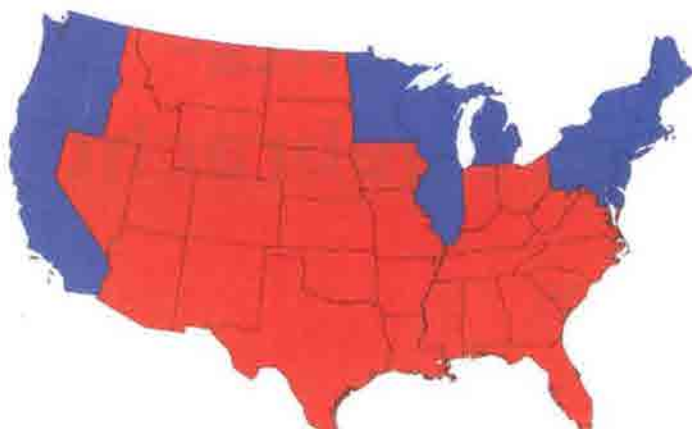
Uitslagen en voorspellingen

'We're a red nation!' riepen fanatieke Bush-aanhangers uit na het zien van de kaart met daarop de uitslagen van alle 50 staten van de historische presidentsverkiezingen in 2000. De kleur rood, toebedacht aan de Republikeinen, overheerste inderdaad op de politieke kaart van de VS. Afgezien van het feit dat deze uitroep uiterst verwarrend moet zijn overgekomen bij de gemid-

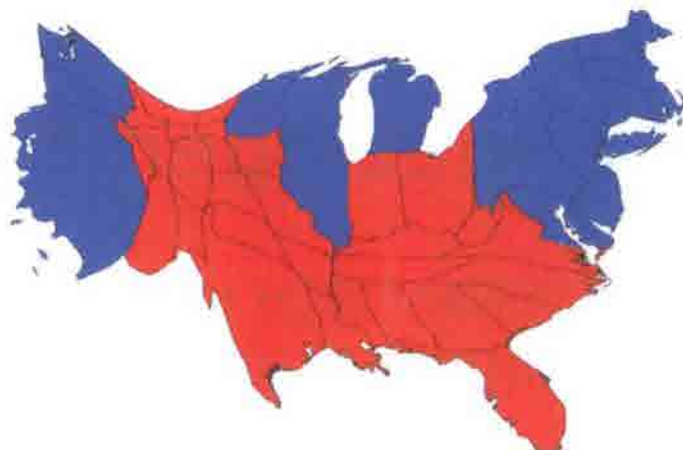
delde Cubaan of Noord-Koreaans, bleek opnieuw dat de betreffende kaart bij de vluchtige en oppervlakkige toeschouwer tot ernstige misverstanden kan leiden. Bij de berichtgeving over en beeldvorming van de Amerikaanse presidentsverkiezingen spelen kaartbeelden een steeds prominentere rol. Vanwege het *winner takes it all*-principe per staat ligt het voor de hand om voorspellingen en uitslagen via de gebruikelijke staatkundige kaart weer te geven. Voor nadere analyses kent deze kaart echter een aantal nadelen.

Er bestaan inmiddels vele technieken om gegevens met een ruimtelijke component (en dat zijn Amerikaanse presidentsverkiezingen bij uitstek) op een meer inzichtelijke manier weer te geven. Een term die in dit verband veelvuldig gehanteerd wordt, is die van GIS (Geografisch Informatie Systeem). Dankzij de grote hoeveelheid informatie die door krachtige computers kan worden verwerkt, is men er in geslaagd om zeer informatieve kaarten te produceren met een betrouw-

Theo Hoebink is docent aardrijkskunde aan de Katholieke Scholengemeenschap Etten-Leur & lid van de Atlantische Onderwijscommissie.

Afbeelding 1 & 2 : de uitslag van 2004 op twee manieren gekarteerd. Het tweede kaartje doet veel meer recht aan de werkelijke uitslag.

Bron: Gastner e.s.: Maps and cartograms of the 2004 US presidential election results

baarheid en precisie die onvoorstelbaar groot zijn. De kracht van een GIS ligt in het vastleggen, combineren, analyseren, actualiseren en presenteren van gegevens die van belang zijn voor het stemgedrag van kiezers. Zo spelen ze bij de campagne strategieën inmiddels een belangrijke rol.

De kaart als verkiezingsuitslag

Het is begrijpelijk dat bij het weergeven van de uitslagen van (voor)verkiezingen vrijwel altijd gebruik wordt gemaakt van een en dezelfde kaart: de kaart met daarop de territoria van de 50 staten. Dit brengt een aantal bezwaren met zich mee. Dat is namelijk de omvang van het territorium dat het gewicht van de staat op het kaartbeeld bepaalt. Grote, dunbevolkte staten krijgen een onevenredig groot gewicht, terwijl kleine dichtbevolkte staten ernstig onderbedeeld worden. Deze discrepantie blijkt uit de bovenstaande twee kaartjes, die beide de uitslag van de verkiezingen in 2004 weergeven. Afbeelding 1 is het traditionele staatkundige kaartje. Afbeelding 2 is een zogenaamde

'anamorfosekaart' (contiguous cartogram) waarbij de omvang van de staten door het inwonertal - of eventueel daarvan afgeleid, het aantal kiesmannen - wordt bepaald.

De uitslag van de verkiezingen in 2004 lijkt via het traditionele kaartje een overweldigende overwinning van Bush weer te geven, terwijl het anamorfosekaartje recht doet aan de werkelijke uitslag (Bush 50,3% Kerry 48,7%). Anamorfosekaarten zijn er in vele soorten. De meer eenvoudige zijn gebaseerd op een gridpatroon. Een bezwaar daarvan is dat de vorm of de locatie van de staten vaak nogal geweldig wordt aangedaan. De meer geavanceerde zijn gemaakt op basis van algoritmen, waarbij zowel omvang, vorm en ligging van de staten zo optimaal mogelijk in het kaartbeeld worden verwerkt. Er zijn inmiddels ook anamorfosekaarten beschikbaar die interessant zijn voor historici. Zo zijn via de afbeeldingen linksonder de verschuivingen in de bevolkingszwaartepunten tussen 1900 en 1996 zeer goed zichtbaar.

Anamorfosekaart naar inwonertal in 1900 en 1996. De verschuivingen in de bevolkingszwaartepunten zijn goed zichtbaar, bijvoorbeeld in Florida of Californië.

1900

1996

Bron: the Constraint-Based Method (Kocmoud and House, 1997)

Red and blue states

De staatkundige kaart als standaardkaart heeft nog een nadeel. In 2000 werden voor het eerst in de geschiedenis door alle Amerikaanse media dezelfde kleuren gebruikt bij de cartografische weergave van de uitslag: rood voor de Republikeinen en blauw voor de Democraten. Binnen de polemieken die naar aanleiding van die verkiezingen ontstonden, werd er steeds vaker een onderscheid gemaakt tussen zogeheten rode staten, die overwegend conservatief, en blauwe staten die meer liberaal van karakter zouden zijn. Binnen deze benadering (sommigen spreken zelfs van een paradigma) wordt vaak de stelling geponeerd dat er een fundamentele ideologische kloof dwars door de Verenigde Staten zou lopen. Zo zijn er publicisten die in het patroon van de rode en blauwe staten nog relictten van de Burgeroorlog herkennen in die zin dat de staten van de toenmalige Confederatie allen behoren tot de huidige rode (Republikeinse) staten. Er zijn talloze inventarisaties van ideologische verschillen tussen het rode en blauwe deel van de Verenigde Staten, zoals de seksuele moraal (rode staten laten significant meer tienerzwangerschappen zien), het effectueren van de doodstraf, milieubewustzijn, enzovoort. Er zijn zelfs voorstellen vanuit de veronderstelling dat deze kloof onoverbrugbaar zou zijn om de staatkundige kaart van de Verenigde Staten opnieuw te gaan intekenen. Het is leuk als grapje, maar het is uiteraard een al te triviale benadering van de politieke situatie in de Verenigde Staten.

Bron: diverse weblogs op het internet b.v. redneckistan.com of jesusland.com

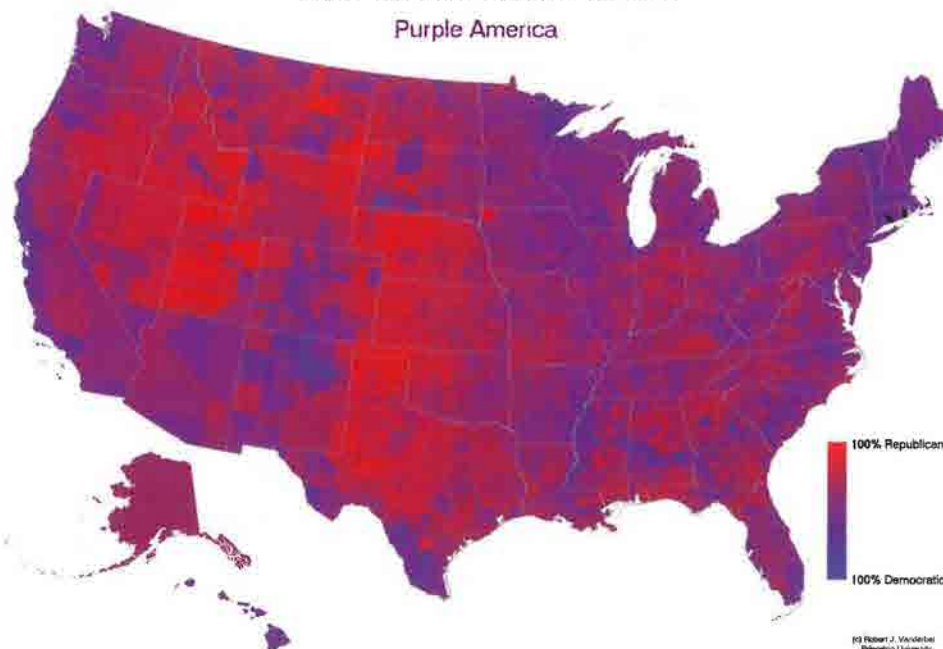
The purple map

Een veel genuanceerder beeld van de politieke verhoudingen komt naar voren als het beeld van de staten wordt vergruisd naar het niveau van de county (de bestuurlijke eenheid tussen *township* en *state*). Dan wordt duidelijk dat er binnen staten vaak even grote tegenstellingen bestaan als tussen de staten. Zo zijn heel veel suburbane gebieden in blauwe staten rood gekleurd en centrale stedelijke gebieden in rode staten blauw. De tegenstelling stad-platteland blijkt aldus wezenlijker dan de tegenstelling noordoost-zuid. Om de kwestie nog meer te nuanceren is door de Amerikaanse informaticus Robert Vanderbei de zogenaamde 'purple map' ontworpen. Daarin geeft hij een county alleen een rode of blauwe kleur als er sprake is van een significant dominante positie van een partij. Ingeval

▽
Loopt er een ideologische kloof dwars door Amerika of moet dit beeld worden genuanceerd?

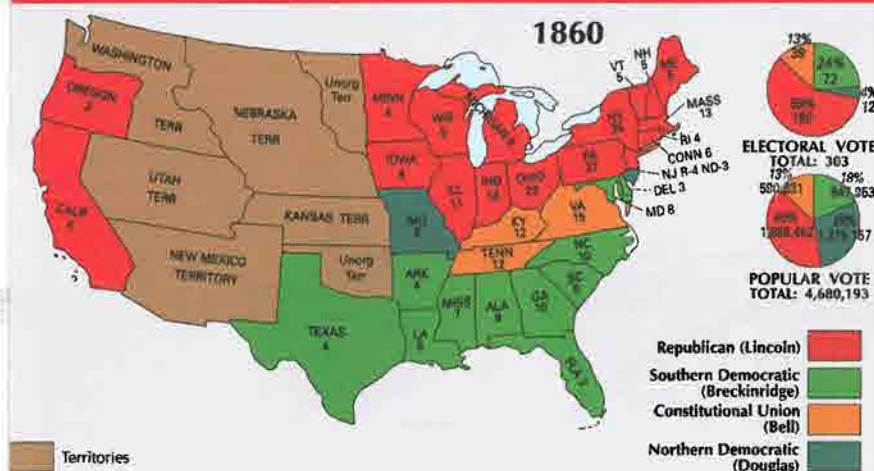
2004 Presidential Election

Purple America

▽
Deze kaart geeft een veel genuanceerder beeld van het stemgedrag van Amerikanen.

Bron: Vanderbei: Election 2004 Results, Princeton University N.J. 2005.

Amerika aan de vooravond van de Burgeroorlog. De Republikeinen domineren in het noorden, de Democraten in het conservatieve zuiden.

van het min of meer met elkaar in evenwicht zijn van beide partijen wordt gebruik gemaakt van een kleurenscale tussen rood en blauw. De op deze wijze ontstane 'purple map' geeft een fraai genuanceerd beeld van het stemgedrag tijdens de laatste verkiezingen.

Door Vanderbei is een ook fraaie animatie gemaakt van de purple maps van 1960 tot 2004 (zie kader: bronnen). Hier komen op spectaculaire wijze allerlei verschuivingen in het politieke landschap van de Verenigde Staten tijdens de genoemde periode in beeld. Zo is de snelle opkomst en neergang van George Wallace in de zuidelijke Mississippi-regio zichtbaar. Maar ook iemand als Ross Perot weet in de eerste helft van de jaren negentig de rood/paars/blauwe kaart behoorlijk te verkleuren.

Toepassingen in de geschiedenisles

Behalve het zojuist genoemde voorbeeld is er voor historici heel veel interessant (ook conventioneel) kaartmateriaal op het internet beschikbaar.

De bibliotheek van de universiteit van Virginia stelt op haar website de kaarten van alle uitslagen van 1860 tot 1996 beschikbaar. De 'National Atlas of the United States' geeft zelfs alle uitslagen van 1789 tot 2000 in kaartvorm, maar de digitale kwaliteit van deze kaarten is wat minder. Elke uitslag laat via de politieke verhoudingen zien wat er zich op dat moment afspeelde binnen de VS.

Een fraai voorbeeld daarvan is de uitslag van 1932. Daaruit blijkt hoe zeer de zittende president Hoover door F.D. Roosevelt verpletterend werd verslagen vanwege zijn onvermogen de economische crisis van dat moment te bestrijden. Uiteraard is ook de kaart van 1860 aan de vooravond van de Burgeroorlog uitermate illustratief voor de politieke situatie op dat moment. Opvallend is uiteraard dat het de Republikeinen waren die het noorden leken te domineren, terwijl de (zuidelijke) Democraten dat in de meer conservatieve delen van het land deden. Het ligt dan ook zeer voor de hand om leerlingen met behulp van een kaart uit het verleden de omstandigheden binnen de VS van dat moment te laten

bestuderen. Via vele (internet)kanalen kunnen deze zeer goed worden gedocumenteerd.

Er zijn ook heel aansprekende sites waar leerlingen, op basis van ontwikkelingen in het verleden, een voorspelling kunnen gaan doen voor de aanstaande verkiezingen. In de bronnenlijst wordt hiernaar verwezen.

Dit artikel is gebaseerd op een workshop tijdens een studiedag van de Atlantische onderwijscommissie in Utrecht, waarvan de powerpointpresentatie (compleet met toelichting en andere lessuggesties) te vinden is op de website van de Atlantische Commissie: www.atlantischecommissie.nl/site/Onderwijs

BRONNEN

www.personal.umich.edu/~mejn/election

Voor de anamorfose kaarten, zowel op staats- als landniveau.

www.princeton.edu/~rvdb/JAVA/election2004

Voor de purple map (incl. animatie 1960-2004)

www.fisher.lib.virginia.edu/collections/stats/elections/maps

Voor de historische kaarten van 1860-1996

<http://nationalatlas.gov/printable/elections.html#list>

Voor historische kaarten van 1879-2000 (ook in pdf-formaat)

www.270towin.com

Een site waar op basis van historische gegevens een voorspelling kan worden gedaan voor de komende verkiezingen.

www.uselectionatlas.org

Site met heel veel cartografisch materiaal van verkiezingen in het verleden, maar ook veel gegevens van de voorverkiezingen in 2007-2008.